

Čo a kto ohrozuje nezávislosť sudcov?

Pod vplyvom bolestivých udalostí spojených s vojnou na Ukrajine sa význam všetkého iného diania u nás doma aj v Európe výrazne znižuje. My stále máme výsadu žiť v mieri a v relatívnom bezpečí. Aj keď inak ako predtým, pretože po 24.2.2022 máme každý deň silné dôvody uvedomiť si aká je táto výsada existenčne dôležitá a naučiť sa vyrovnávať so strachom, aby sme o ňu neprišli.

V tomto kontexte písať o ohrozovaní nezávislosti súdnej moci môže byť vnímané ako zástupný problém. Riadne fungovanie justície najmä v čase hrozacej globálnej vojny je však jednou z kľúčových podmienok pre udržanie právne korektného prostredia a bezpečnosti ľudí v štáte.

V sudcovskom stave je v súčasnosti zreteľná vlna nepokojnosti s prebiehajúcim reformným procesom, ktorá čiastočne má svoje opodstatnenie pre chyby, ktoré sa pri jeho realizácii stali, a ktoré sú pomerne ľahko identifikovateľné. Áno, nová súdna mapa sa neprijíma v súlade s legislatívnymi pravidlami; nový trestný čin ohýbania práva má vo vzťahu k sudcom potenciál na jeho zneužívanie; odvolávanie členov súdnej rady kedykoľvek bez uvedenia dôvodu je v rozpore s európskymi štandardami na nezávislosť tohto orgánu súdnej moci. A našli by sa aj ďalšie oprávnené kritizované postupy alebo nové legislatívne úpravy. **Reforma slovenskej justície sa však nezačala len preto, že sa tak politici svojvoľne rozhodli. Začala sa preto, že v justícii samotnej (a aj v polícii a prokuratúre) sa stali udalosti, ktoré ju diskvalifikovali vo vnímaní verejnosti.** Snahy o jej zásadnú reformu sú len logickou reakciou spoločnosti na dosiahnutie cieľa, aby si justícia opätovne začala riadne plniť svoje kompetencie. Ak sa pri tomto potrebnom procese robia chyby, treba o nich otvorene hovoriť a tlačiť na ich odstránenie. A toto sa nepochybne deje tak na úrovni Súdnej rady Slovenskej republiky, ako aj na úrovni sudcov a sudcovských orgánov.

Nebezpečným sprievodným znakom tohto diania je, že viacerí sudcovia, ktorých hlasy v súčasnosti najviac počuť, opomínajú hovoriť o príčinách reformného procesu. **Namiesto riešení na odstránenie toho, čo je v justícii patologické a spoločensky neudržateľné, reformu označujú ako politický nástroj na útoky voči súdnej moci a ohrozovanie jej nezávislosti.** Ich rétorika je často agresívna, neštítacia sa osobných urážok a verejného znevažovania tých, s ktorými nesúhlasia. Na takúto rétoriku upozornila aj sudcovská iniciatíva Za otvorenú justíciu (ZOJ) vo svojom vyhlásení zo dňa 17.1.2022, ktoré je možno prečítať pod linkom: <https://bit.ly/3KUk424>.

Za krátky čas si sudcovia zvolia svojich nových zástupcov do Súdnej rady Slovenskej republiky. Svojou voľbou vyšlú súčasne signál ako je väčšina z nich hodnotovo nastavená vo vzťahu k fungovaniu súdnej moci a zodpovednosti sudcov samotných za riadne plnenie jej ústavných kompetencií. V záverečnej správe Európskej siete súdnych rád (ENCJ) o nezávislosti a zodpovednosti súdnictva z roku 2014 je okrem iného uvedené:

„Nezávislosť je priamo spojená so zodpovednosťou. Súdnictvo, ktoré tvrdí, že je nezávislé, ale odmieta zodpovednosť voči spoločnosti, nemôže počítať s dôverou spoločnosti a nedosiahne nezávislosť, o ktorú sa snaží. Aj keď sa vždy budú vyskytovať chyby, ktoré

prítiahnu kritiku, nezávislé a zodpovedné súdnictvo je otvorené odôvodnenej kritike a učí sa zo svojich chýb. Tento mechanizmus predstavuje silné spojenie medzi nezávislosťou a zodpovednosťou.“

Je mimoriadne dôležité, aby si sudcovia zvolili do súdnej rady zástupcov, ktorí sú osobnostne spôsobilí a odborne pripravení k zabezpečeniu nielen nezávislého postavenia súdnej moci, ale aj k uplatňovaniu jej zodpovednosti za riadny výkon súdnictva. Tento náročný proces si vyžaduje vecné riešenie problémov justície bez polarizovania vzťahov a zbytočných konfliktov.

Aby nepriateľmi sudcov neboli sudcovia samotní.

V Bratislave 17.4.2022

JUDr. Katarína Javorčíková
autorka je členkou
Súdnej rady Slovenskej republiky